

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

16 Nisan 2021

Sayı :30824082-610 811048
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

Ek:

-Liste (6 Sayfa)

-Cevap Yazısı (49 Adet, 107 Sayfa)

**GİRESUN MİLLETVEKİLİ
SAYIN NECATİ TİĞLİ'NİN
TBMM 7/43163 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI**

7/43163
GR 125

SORULAR

Hidroelektrik santrallerinin (HES) ekolojik denge üzerinde yarattığı geri dönülmez felaketleri yaşıyoruz. HES Projelerinin gerek işletme ve gerekse inşaat aşamalarında verilen taahhütlere uyumlu bir seyrinde yürütülmediğini, denetim ve kontrollerinin yeterli yapılmadığını, Giresun ilinde 22-23 Ağustos 2020 tarihinde yaşadığımız afet ve diğer onlarca olumsuz örnek tecrübe etmiş bulunuyoruz.

Giresun'un Çanakçı ilçesi sınırları içindeki Görele Çayı (Çanakçı Deresi) üzerine kurulması planlanan 5. HES projesinin 2019 yılı Ekim ayında Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) süreci başlatılmıştır. HES projesine ait "Nihai Rapor" 01.03.2021 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın sitesinde yayınlanarak askıya çıkarılmıştır. 09.03.2021 tarihinde Akköy, Karabörk ve Sarayköy Muhtarlıkları ve Çanakçı Belediyesine ulaştırılan ÇED raporunun askı süresi ardından süreç hızla işlemeye başlayacaktır.

Projenin geçtiğimiz aylarda vatandaşın gelen tepkiler üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na iptal edildiği duyurulmuştur. Halkın katılımı toplantısı ve ÇİMER vasıtasıyla vatandaşlarımız tarafından Çevre Bakanlığına yapılan itirazların ÇED raporunda ele alınmadığı görülmektedir.

Bahsi geçen dere üzerinde mevcut 4 adet HES bulunmaktadır. Çanakçı-1 HES, Telli HES, Gecür HES, Kahraman HES faaliyette bulunanlardır. Çanakçı-1 ile Görele Regülatörü ve HES arasında 750metre mesafe bulunmaktadır. Sis dağından Karadeniz'e kadar yaklaşık 30 km dere yatağı bulunan Çanakçı deresinin suyunun tünellere hapsedilerek 7 kmlik dere yatağı boyunca yaklaşık 250 dönüm araziye denk gelen alana bırakılacak % 11lik can suyu ile çölleşmeye terk edilecektir. Hayata geçirilen ve proje aşamasında bulunan diğer HESler sonucu vadi boyunca çölleşme kaçınılmaz bir gerçektir.

Yapılmak istenen, beşinci HES projesi kurulu bulunanların en büyüğü olma özelliğini de taşıyacaktır. Vadi boyunca regülatör ve HES arasında, UNESCO Acil koruma gerektiren somut olmayan kültürel miras listesindeki 'Kuşdili'nin anavatanı Kuşköy'ün ulaşım yolu bulunmaktadır. Çanakçı Kaymakamlığı dereye tükenmekte olan kırmızı benekli alabalık bırakarak neslinin devamını sağlamaya çalışmıştır. HES projesi ardından göç yolları kapanarak nesli tamamen tükenecektir.

1) Vadide 5 adet HES faaliyete geçirildiğinde 30 kilometrelik Görele çayı yatağının % 33lük bir kısmı tünellerle hapsedilerek vadiye verilecek bütüncül zarar ÇED raporunda neden ele alınmamıştır?

2) Projeye ilişkin bölge halkının binlerce itiraz dilekçesi Bakanlığınıza ulaştırılmış ve ne şekilde değerlendirilmiştir? Projeye ilişkin kaygılarımız Bakanlığınız nazarında değersiz birer görüş olarak mı görülmektedir? Proje'nin hangi sebeple bekletildiği, durdurulduğu ve yeniden hayata geçirildiğini açıklar mısınız?

3) Küresel ısınmanın da hızlandırdığı bir süreçte düzensiz yağış rejimi ve azalmasıyla birlikte Çanakçı Deresinin debisinin azaldığı ve kuraklık tehdidinin arttığı görülmektedir. Bununla birlikte cansuyu olarak bırakılacağı belirtilen % 11 lik suyun vadiye doğal hayatın devamlılığı için yeterli olacağını düşünüyor musunuz?

4) HES firmalarının geçmişte bu hususta taahhüt altına girdikleri yükümlülükleri yerine getirmediklerine yönelik yüzlerce akademik ve bilimsel tespiti bu projeyi hayata geçirmeden bir daha dikkate almayı düşünür müsünüz?

- 5) 2872 sayılı Çevre Kanunu çerçevesinde uygulanan idari para cezası ve yaptırımların caydırıcılık noktasında yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? ÇED olumlu kararını alan işletmelerin çoğunluğunun ya yaptırımları önemsemediği ya da herhangi bir yaptırıma maruz kalmadığı konusunda ne düşünüyorsunuz?
- 6) Kuraklık tehlikesinin en büyük tehditlerden biri haline geldiği günümüzde projenin yükleme havuzu yakınında içme suyu kaynağı ve deposuna ÇED raporunda neden yer verilmemiştir?
- 7) Giresun Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün 2017 yılı raporunda Görele Çayı yer altı suyu potansiyeli 10,5hm³/yıl olarak belirtilmiştir. Çay yatağının % 23'ündeki suyun tünele alındığı Görele Regülatörü ve HES projesinin yer altı su potansiyeline etkisi ÇED raporunda neden incelenmemiştir?
- 8) 22-23 Ağustos 2020'de Giresun'da yaşanan sel afetinin birçok nedeninden biri de plansız kontrolsüz HES projeleri olduğuna göre bu afetin ardından bu projelerin daha dikkatli kontrollü bir şekilde hayata geçirilmesi için bu projenin iptaliyle başlangıç yapma noktasında ne düşünüyorsunuz?

CEVAPLAR

- 1) Görele Regülatörü ve HES projesinin membaında işletmede olan Çanakçı I HES, Telli HES, Gecür HES ve Kahraman HES bulunmaktadır. Proje alanına en yakın mesafede olan Çanakçı I HES projesinin kuyruksuyu kotu ile Görele Regülatörü arasında kuşuçuşu 750 m. mesafe bulunmaktadır. ÇED Raporu hazırlanırken Görele Regülatörü ve HES projesi ile havzada bulunan diğer projelerin kümülatif etkileri birlikte değerlendirilmektedir.
- 2) Söz konusu proje hakkında hazırlanan son şekli verilen ÇED Raporu 01.03.2021 tarihinden itibaren ÇED Yönetmeliği'nin 14.Maddesi (1) no'lu bendi kapsamında Bakanlığımızda ve Giresun Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzde on (10) takvim günü görüşe açılmıştır. ÇED Raporu ile ilgili Bakanlığımıza ve İl Müdürlüğümüze halktan gelen görüş, öneri, şikayet ve itirazlarda yer alan hususların ÇED Raporuna yansıtılması sağlanmaktadır.
- 3) Söz konusu projenin çevresel akış miktarı; Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğünce onaylanan uzun yıllar akım verileri baz alınarak Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce belirlenen yöntemler ile konunun uzmanları tarafından hesaplanmıştır.
- 4,5) HES projelerinin başlangıç, inşaat, işletme ve işletme sonrası aşamalarında meydana gelebilecek herhangi bir olumsuzluk veya ÇED Raporlarında verilen taahhütlere aykırılık olması halinde ise gerek projenin kurulacağı İl Müdürlüğümüzce gerekse de Bakanlığımız denetim birimi tarafından ani denetimler yapılmakta, idari yaptırımlar (para cezası, faaliyeti kapatma vb) uygulanmaktadır.
- Ayrıca, ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararı bulunan faaliyetler yerinde incelenerek, ÇED Raporları ve Proje Tanıtım Dosyalarında yer alan taahhütler doğrultusunda çalışıp çalışmadığı ve bu taahhütler kapsamında yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği hususları irdelenmektedir. 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında Çevresel Etki Değerlendirmesi süreci tamamlamadan inşaatla başlayan veya faaliyete geçenlere proje bedelinin yüzde ikisi oranında, Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde verdikleri taahhütnameye aykırı davranışlara ise her bir ihlal için 40.223 TL idari para cezası uygulanmakta olup, 2015 yılından bu yana 3378 adet faaliyete 160.518.748 TL idari para cezası uygulanmış ve 1.227 adet faaliyet ise durdurulmuştur.
- 6) Proje kapsamında projenin regülatör yapısı ile santral binası arasında kalan dere yatağından yüzeysel su kullanımının (içme suyu, tarımsal sulama ve hayvansal kullanım vb.) olup olmadığı proje için hazırlanan Mansap Su Hakları Planlama Raporu kapsamında araştırılmış ve su hakları belirlenmiştir. Dolayısıyla, belirlenen çevresel akış miktarlarına ilave olarak mansap su hakları raporunda belirlenen miktarların dere yatağına bırakılacağı taahhüt altına alınmıştır.

Diğer taraftan, projenin yükleme havuzu yakınındaki içme suyu kaynağı ve su deposu ile ilgili olarak; Bakanlığımıza ve İl Müdürlüğümüze halktan gelen görüş, öneri ve itirazlarda yer alan bu konuyla ilgili hususların ÇED Raporuna yansıtılması sağlanmaktadır.

7) Söz konusu proje hakkında hazırlanan ÇED Raporu'nda komisyon üyesi olan DSİ Genel Müdürlüğü'nün istemiş olduğu çalışmalar kapsamında projenin bulunduğu alanın hidrojeolojik özellikler incelenerek, projenin yer altı suyuna ilişkin etkileri ÇED Raporunda değerlendirilmiştir.

8) Söz konusu proje kapsamında, DSİ Genel Müdürlüğü'nün belirlediği metotlar ile projenin yağış alanı için taşkın debileri hesaplanmış olup, projenin taşkın riskine önemli bir etkisinin olmayacağı görülmektedir. Proje kapsamında her türlü taşkın riskine karşı alınması gereken tüm tedbirleri faaliyet sahibi tarafından alınacağı taahhüt edilmiştir.